

UDK 323.15(497.5=919.83)

811.18(091)

316.347:81(497.5 Arbanasi)

Stručni članak

Primljen: 17. 12. 2007.

Prihvaćen za tisak: 19. 9. 2008.

MAXIMILJANA BARANČIĆ

Sveučilište u Zadru

Odjel za engleski jezik

Obala kralja Petra Krešimira IV. 2, HR — 23000 Zadar

ARBANASI I ETNOJEZIČNI IDENTITET

U ovom se radu govori o etničkom i jezičnom identitetu Arbanasa nakon njihova doseljenja u novu domovinu Hrvatsku početkom 18. stoljeća, te višestoljetnim nastojanjima u održanju kako svog jezika tako i svoje kulturne tradicije. Analizom prezimena daje se zaključiti da su uspjeli zadržati (bez poznavanja pisma arbanaškog jezika) svoj etnojezični identitet iako je međukulturalna prilagodba oslabila sam jezik kao obilježje identiteta.

KLJUČNE RIJEČI: *Arbanasi, etnojezični identitet, govor, seoba, prezimena*

I. UVOD

Možemo reći da svi na neki način pripadamo nekoj vrsti etničke kategorije, a često i više nego jednoj. Kao primjer navodim slučaj zadarskih Arbanasa. Da bismo shvatili Arbanase i problem njihova etnojezičnog (etničkog i jezičnog) identiteta, potrebno je ići u povijest njihova doseljenja koje seže u početak 18. st., tj. točnije: razdoblje od prve seobe 1726., razdoblje druge seobe od 1733., pa sve do 1754. godine koja se smatra završnom godinom njihova doseljenja. Svi su se doselili iz tri sela s područja Skadarskog jezera - Briske, Šestana i Livara.

Bježeći od Turaka, kuge i ostalih nevolja, generalni providur Nicola Erizzo II dozvolio im je da se nasele u područje današnjih Arbanasa i Zemunika. Jedan dio stanovništva u Zemuniku se asimilirao s ondašnjim stanovništvom zaboravivši svoj jezik. To su npr. današnji Prende, Šestani, Ćurkovići, Paleke itd. Drugi dio stanovništva je nastojao zadržati svoj etnički i jezični identitet tijekom ovih 280 godina. Dana 10. svibnja 2006. godine obilježena je 280. obljetnica njihova dolaska u predgrađe grada Zadra. Nije bilo lako, osobito u samom početku, jer nisu imali svoju crkvu, škole itd., pa je jedini način održavanja njihova identiteta i jezika bio usmenim putem.

Složila bih se s A. D. Smithom koji pod pojmom *etnijske* označava skupinu ljudi koji imaju zajedničko ime, a međusobno ih povezuje sjećanje na zajedničku prošlost, mit o zajedničkom podrijetlu, zajedničkoj kulturi, povezanost s određenim teritorijem (zavičajem), te osjećaj solidarnosti (Smith, 1991: 39).

U ovoj izreci sadržano je gotovo sve ono što povezuje zadarske Arbanase. I dan danas kad izgovorimo ime Arbanasi, osjećamo ponos misleći na svoju prošlost, na te svoje pretke koji su osobito iz vjerskih razloga napustili svoja ognjišta.

Osoba koja je najzaslužnija za doseljavanje arbanaških katolika u Zadar svakako je nadbiskup Vicko Zmajević.¹ Njegovo nastojanje za naseljavanjem poklapalo se s težnjama Mlečana koji su željeli naseliti opustjele krajeve u Dalmaciji, osobito predio Zadra. Kao jedan od dokaza je izvješće generalnog providura Zorzija Grimanija, nasljednika Erizza II, duždu, za vrijeme čije vladavine je došlo do druge velike seobe Arbanasa u Zadar (1733.), u kojem kaže da je jedan od njegovih zadataka "... privući ljude iz susjednih država i tako umnožiti stanovništvo, što je najkorisnije načelo država." (Krstić, 1988: 13)

Prvi podatci o Arbanasima naseljenim u okolici Zadra mogu se naći na prvom katastarskom popisu koji se nalazi u zadarskom Državnom arhivu. Naslov glasi: "Alphabeto di Erizzovo Sello, to jest 21 arbanaške obitelji smještene po cijjenjenom nalogu Preuzvišenoga gospodina Generalnog providura i opskrbljene niže naznačenim zemljama u Zemuniku godine 1726." Tu je i tabelarni popis glavara obitelji, broj članova pojedinih obitelji prema starosti i spolu. Ispod samog naslova piše da su označene zemlje doznačene Arbanasima po nalogu providura Nikole Erizza II na zemljištu u Zemuniku god. 1726. u mjesecu lipnju. Ispod tabele je druga napomena u kojoj inženjer-kolonel Francesco Melchiori potvrđuje svojim potpisom da su glavarima 21 obitelji doznačene i predane u popisu označene zemlje u ukupnoj površini od 441 padovanskoga kampa, 2 kvarta i dvjesto tri tavole, i to providurovim nalogima od 15. svibnja i 31. svibnja 1726. Pored zemlje svaka je obitelj dobila i kućicu za stanovanje (*muracca*). Svaka čestica zemlje sastojala se iz tri dijela: 1. podvornice s kućicom, 2. oranice na putu koji od zemuničke crkve vodi u Hambar, 3. oranice pokraj ceste koja od zemuničkog kaštela vodi u Zadar, između dva bunara zvanih Smrdelj.

2. MJESTO ARBANASI

O mjestu doseljenja Arbanasa postoje razmimoilaženja. Neki smatraju da su se Arbanasi najprije naselili u Zemuniku (na primjer stariji Arbanasi), a drugi smatraju da su se odmah naselili na mjestu gdje i danas žive, tj. predgrađu grada Zadra. Tu

---

¹ Vicko Zmajević, kojega ide glavna zasluga za naseljavanje arbanaških bjegunaca u zadarskoj okolici, rodio se u Perastu 23. XII. 1670. od oca Krste, peraškoga gradskoga kapetana, podrijetlom iz ugledne obitelji Zmajevića (rod Perojevića). Stric mu je bio poznati pisac, barski nadbiskup Andrija Zmajević (1624-1694), koji ga je poslao na nauke u zavod Kongregacije za širenje vjere u Rimu. Tu je, završivši studij, položio doktorat iz filozofije i teologije. Mletački senat imenuje ga god. 1695. opatom opatije sv. Jurja na otočiću kraj Perasta; u isto vrijeme vršio je službu peraškog župnika. Već god. 1701. imenuje ga Klement XIII. barskim nadbiskupom. Ujedno postaje administratorom budvanske dijeceze, primasom Srbije i apostolskim vizitatorom za Srbiju, Albaniju, Makedoniju i Bugarsku. Za vrijeme njegovih pohoda dijecezi umalo da ga Turci nisu ubili, i to upravo u šestanima, jednom od sela iz kojih potječu zadarski Arbanasi. Ti pohodi dali su mu prilike da upozna Arbanase iz Krajine, koje je zavolio, kako se razabire iz različitih njegovih pisama, zbog junačkog otpora protiv Turaka i postojanosti katolicizmu. Kroz čitav život Zmajević ostaje zaštitnikom Arbanasa. Odlukom Klementa XI. od 22. V. 1713. imenovan je zadarskim nadbiskupom. U Zadru osniva sjemenište za hrvatske dječake koji će se odgajati za svećenike glagoljaše. Krstić, 1988, str. 54.

je činjenicu (da su se naselili u Zemuniku) T. Erber² zabilježio 1882. da bi je kasnije odbio kao pogrešnu. Međutim sam hrvatski naziv "Erizzovo Sello" ne bi mletački providur dao naselju neposredno kraj gradskih zidina, koji se uvijek nazivao varošem (*borgo, soborgo, suburbio*). On je jedino mogao takav naziv dati naselju koje se nalazilo u okruženju sela s hrvatskim imenima kao što je Zemunik. Kanonik Grisogono je ustupio svoje zemljište u predgrađu i na taj način omogućio osnivanje naselja "Borgo Erizzo", odnosno "Varoša Eričina", kako današnje naselje Arbanasi nalazimo u najstarijim arbanaškim maticama i drugdje. Do osnutka Eričina varoša ne postoje nikakvi podatci o tome gdje su doseljeni Arbanasi boravili. Najvjerojatnije je to bilo u Zemuniku u samom početku gdje su se mogli smjestiti u 15 izgrađenih kućarica da bi se kasnije naselili neposredno blizu grada Zadra.

3. GOVOR ZADARSKIH ARBANASA

U višestoljetnim nastojanjima za održanjem kako svoga govora tako i svoje kulturne tradicije, zadarski Arbanasi su nailazili na mnoge poteškoće i nerazumijevanja. Budući da u čitavom razdoblju od doseljenja do danas Arbanasi nisu imali (ili su imali u vrlo kratkom razdoblju) mogućnosti učenja albanskog jezika (arbanaškog), jer nastava na albanskom jeziku nije bila dozvoljena, jedini način održavanja svog etničkog i jezičnog identiteta bila je u održavanju kulturne tradicije kroz razne običaje.

Utjecaj Mlečana, Austro-Ugarske, zatim Italije između dva svjetska rata, oslabio je najviše govor zadarskih Arbanasa u smislu njegova očuvanja, ako ne i odumiranja. Zadarski Arbanasi su, iako većina njih ne poznaje pismo arbanaškoga govora, uspjeli samo donekle sačuvati svoj govor zahvaljujući prije svega očuvanju tradicionalnih vjerskih običaja, ali danas samo mali broj, odnosno stariji, govore arbanaškim govorom, tj. gegijskim dijalektom.

Pokušat ćemo pojasniti neke karakteristike arbanaškoga govora prema istraživanjima albanologa I. Ajetija, K. Krstića i mojih zapažanja.

Arbanaški govor, potekao iz jezika koji se govorio u pradomovini Arbanasa početkom 18. st., sačuvao je neke arhaične osobine (neke su svojstvene toskijskom dijalektu), ali je tijekom vremena u borbi za opstanak doživio značajne promjene, zbog vlastitih razvojnih tendencija i inojezičnih utjecaja: štokavskih iz kotarske pozadine, čakavskih iz blizine okruženja i otoka, te romanskih (za vrijeme mletačke uprave i talijanske okupacije). Osim osnovnog podudaranja sa standardnim jezikom Albanaca, govor zadarskih Arbanasa se razlikuje na fonetskoj, morfološkoj i leksičkoj razini otežavajući njihovo sporazumijevanje sa stanovnicima iz pradomovine.

Jedna od čestih pojava i živa tendencija arbanaškog govora uopće je denazalizacija kod Gega, a oslobađanje poluvokala od redukcije kod Toska. Toskijskom muklom /ə/ u gegijskom odgovara nazalno /e/ i /ā/. U odnosu na toskijski govor fonetska i

² Vidi: Krstić (1988., str. 16), Erber., T., *La colonia albanese di Borgo Erizzo presso Zara*, Dubrovnik, 1883, str. 60.

morfološka struktura gegijskoga govora je osjetno izmijenjena.³ Mnogi albanolozi elbasanski govor smatraju najpogodnijim govorom kao osnovicu književnog jezika Arbanasa budući da se nalazi u središtu zemlje pa je stoga razumljiv Gegima i Toskima.⁴ Odlike elbasanskog govora prema Weigandu su sljedeće:

- 1.) pojednostavljenje diftonga /ue > u/, /ie > i/, /üe > ü/.
- 2.) reduciranje krajnjeg, nenaglašenog labijalnog vokala /u/ u /ə/ : *i bükur* > *i bükër* /lijep/.⁵

Prema I. Ajetiju ostale karakteristike su sljedeće: muklo /ə/ nije u potpunosti sačuvano. Na osnovu primjera iz Weigandove gramatike, može se zasigurno reći da je ono otpalo, npr.: *ka mār /sobal/; të mīr /dobar/, zotnīs /gospodal/, gëršan /škarel/,* ali *gëršan, pāli,* ali *palët*. Iz čega se može zaključiti da se muklo /ə/ pojavljuje u određenom obliku množine kao *lōp (krava),* pl. *lopët,* čije se muklo /ə/ stvarno i izgovara u govoru Elbasana. U ostalim gegijskim govorima muklo /ə/ je svedeno na minimum, da ne kažemo da ono u strogom značenju muklosti i ne postoji, a i ako se negdje i sačuvalo, izgovor mu je potpuno drukčiji; njegova je, dakle, artikulacija drugog tipa, što znači da se on u izgovoru potpuno eliminira, ili se, oslobađajući se muklosti, pretvara u pravo *le/ : mōtr /sestral/ ili motër; lopn (krava), lopën; ditn /danjul/, ditën;* (usp., Cimochofski, *Le Dialecte du Dushmani,* 1951: 11). Tamo gdje se sačuvalo, u južnogegijskom se izgovara kao čisto muklo /ə/, identično toskijskom (Ajeti, 1961).

Prema Weigandu u elbasanskom govoru postoje dva tipa glasa //: //’ i //, u čemu se on razilazi s tvrdnjom arbanaškog lingvиста Pekmezija, koji je u svoje vrijeme pisao da upravo elbasanski govor ima tri tipa toga glasa; //’, //, // (usp.: Pekmezi: *Anzeiger d. W. Akademie der Wissensch.,* 1901, IX, str. 39). Međutim poljski znanstvenik Cimochofski tvrdi da je u dijalektu Dušana takozvano meko arbanaško //’ identično francuskom //.⁶ S druge strane debelo // se u arbanaškom

³ Vidi Ajeti, 1961, str. 18: "Kad se govori o razgraničavanju toskijskog i gegijskog dijalekta, onda se uglavnom uzima reka Škumbi kod Elbasana, pa se pominje i to da gegijski dijalekat prelazi tu granicu, tj. da stanovništvo s one strane pomenute reke govori nekakvim u osnovi gegijskim govorom. No, to je linija razgraničenja grubo povučena između toskijskog i gegijskog dijalekta; nju će tačno fiksirati jedino lingvistički atlas arbanaskih govora, za koji, to se mora priznati, još uvek nema potrebnih predradnji. Kad se zna da je reka Škumbi kod Elbasana najjužnija tačka, onda ćemo prikazivanje gegijskih govora početi elbasanskim. ... Jedini pouzdani izvor za ispitivanje elbasanskog govora treba smatrati Weigandovu gramatiku *Albanesische grammatik im südgegischen Dialekt* (Durazzo-Elbasan, Tirana), Leipzig, 1913, str. 4-5".

⁴ Vidi Ajeti, 1961, str. 19: "G. Weigand, *Albanesische Grammatik im südgegischen Dialekt,* Leipzig, 1913., Vorrede, str. V."

⁵ Vidi Ajeti, 1961, str. 19: "Slušajući razgovor rođenih Elbasanaca, čovek se ne može oteti utisku da im je svaki izgovoreni vokal nazalan, iako bismo hteli tačno beležiti taj govor, onda bi, svakako, svaki vokal ispao nazalan."

⁶ "Francusko *l* je palatalnije, a u arbanaškom jeziku, bar u gegijskim govorima, ima drukčiju artikulaciju" (I. Ajeti, 1961: 21). Dalje I. Ajeti: "Jedan od zanimljivih problema je pitanje glasa *l* u tom govoru, u kome ih ima dva tipa: *l; l̥*, a to znači da je arbanaški govor pred kraj 19. st. znao za srednje (*l*) i debelo (*l̥*). Primjeri za srednje *l* : *nalt, kol, kandil, floku, - plumb* (olovo), *pula, mluo* itd. Nameće se pitanje nije li, možda, glas *l* u navedenim primjerima izgovaran kao meko *l̥*, jer se on u drugim gegijskim i toskijskim govorima izgovara jedino kao meko *l̥*." Ajeti misli da je debelo *l̥* u arbanaškom već pred kraj devetnaestog stoljeća počelo prelaziti u srednje, odnosno europsko *l*, što očito pokazuju primjeri u kojima je ono etimološki neminovno debelo *l̥*. Takvi su primjeri kao: *mola* < *mola*, *plumbi* < *plumbi*; *malkuo* ± < lat. *maledicare*,- u kojima je latinsko intervalarno *l*, prema Pedersenovoj teoriji, u arbanaškom jeziku zastupljeno sa *l̥*.

govoru, s kraja 19. st., još uvijek čuva *katma /navrtak/, uli /maslina/*. Kod velikog broja riječi u kojima je interdentalni zvučni spirant opravdan on se pretvara u debelo /l/ kao na primjer: *lambi /zub/, ula /lulica/*. U svim navedenim riječima glas /l/ je izvorno morao biti /ð/; on zapravo tako i glasi u velikom broju govora Gega i Toska.⁷

Osobito je zanimljiv podatak o jednoj fonetskoj pojavi govora zadarskih Arbanasa koja govori o tome da zadarski Arbanasi u to vrijeme nisu izgovarali meko /l/, već srednje ili europsko, kako se to obično zove; (usp. članak Stjepana Buzolića, u *Narodni koledar* 1868, str. 78), gdje se kaže "da Arbneši u Zadru ne mogu izgovarati *polje (ноље)*, već *pole*, (*поле*), *vola (вола)* umesto *volja (воља)*. A to znači da je meko *l (ь)* počelo iščezavati iz govora zadarskih Arbneša još pred kraj prošloga stolecā." (Ajeti, 1961). Govor Arbanasa kod Zadra proučavao je i slavni znanstvenik Franjo Miklošič u svojim *Albanische Forschungen*, u koje je ubacio oko dvije stotine riječi arbanaškoga govora, a poslao mu ih je hrvatski znanstvenik Ivo Berčić, Zadraniin, čovjek neobično široke kulture, koji se bavio proučavanjem glagoljice i ostavio za sobom brojne rasprave i udžbenike iz oblasti staroslavenske filologije; *Enciklopedija Jugoslavije*, I, A- Bosk, str. 478.-479 (Ajeti, 1961).

Što se diftonga tiče, on je u ovom govoru s kraja 19. stoljeća, prema riječima u navedenoj Miklošičevoj raspravi, isključivao /uo/, a to je najstariji oblik do kojega se može doći na osnovi starijih rukopisa arbanaškog govora: *kërkuo /tražiol/, malkuo /prokleol/, martuo /oženio/, paguo /platiol/, ilnuo /naljutio/* itd. (Ajeti, 1961). Prema mišljenju K. Krstića (Krstić, 1987), neki Arbanasi izgovaraju diftong /ua/ u svom arhaičnom obliku /uo/, ali se u većini izgovara *lua/*: *me punuo /raditi/, gruo /žena/; me punua, grua*.

Pretpostavlja se da je diftong /uo/ došao sa doseljenicima iz Šestana, Pinčića, Murića, a diftong /ua/ iz Briske, Livara, Dobreca. Prvi se sačuvao u govoru Šestana, Pinčićima u svojoj arhaičnoj formi /uo/; u govoru Briske i Livara diftong je prešao u gegijskom govoru u oblik *lue/*: *me punue*. Danas se najčešće može čuti diftong *lua/*: *punua, grua*.

U većini gegijskih govora postoji jača tendencija monoftongizacije diftonga. Taj najstariji oblik se i danas zadržao u govoru zadarskih Arbanasa.

Kad govorimo o glasu /ć/ (k'), on se u arbanaškom stvrdnuo u afrikat /ć/ (ts'). Arhaične skupine /kl'/, /gl'/ zamijenjene su u govoru zadarskih Arbanasa sa /ki/, /gi/, kao i inače u dobrom dijelu gegijskih govora, pa i u postojbinskom govoru zadarskih Arbanasa. Kod pojave čestog pretvaranja glasa /f/ u interdentalni bezvučni spirant /ð/ treba biti oprezan. Točan je na primjer: /prið-i < prif(t) < praebiter/. Prema I. Ajetiju (Ajeti, 1961), postoje također razlike u izgovoru interdentalnih spiranata /θ/ i /ð/. Ja sam još kao dijete uočavala razlike u izgovorima navedenih glasova (spiranata), osobito kod starijih ljudi, u određenim dijelovima Arbanasa,

⁷ "Ja verujem da je meko *l* u ovom govoru, pred kraj XIX veka, već gubilo svoju palatalnost težeći, na taj način, za izjednačenjem sa takozvanim evropskim *l*, s jedne, a i velarno, debelo *l* pretvaralo se u srednje, odnosno takozvano evropsko *l*, s druge strane." (Ajeti, 1961: 47) Mi se također slažemo sa mišljenjem I. Ajetija. Barem u posljednjih pedeset godina nije primijećen izgovor mekog /l/ kod zadarskih Arbanasa. (o. a.)

ali tada nisam znala objasniti o čemu se radi. Kod mlađe generacije se uporaba spiranata potpuno izgubila.

Prema Čabeju asimilacija suglasničke skupine /mb/, /nd/ nije završena sve do prve četvrtine XVII. stoljeća, eventualno do prvog izdanja djela Petra Bogdanija (1685). Arbanaška asimilacija kod Zadra pokazuje jasno da su se spomenute skupine u Crnogorskoj krajini zadržale sve do prve polovice XVIII. st., a I. Ajeti smatra da se njihova asimilacija nije javila za najmanje još sto godina. Godine 1960. naišao je u Crnogorskoj krajini, u selima Briska i Šestani, na dvije starice od osamdeset do devedeset godina koje su jasno artikulirale spomenutu suglasničku skupinu: *masandei /ondal, andei, ndera /tada/* itd. (Ajeti, 1961). U govoru današnjih zadarskih Arbanasa ta se suglasnička skupina zadržala, jedino što se kod riječi *masandei* i *andei*, koje su završavale samoglasnikom, taj samoglasnik /i/ zamijenio suglasnikom /n/, pa danas imamo *masanden, anden* ili *ander*.

Weigandova monografija o arbanaškom govoru je prva ozbiljna studija koju je napisao lingvist. Zamjera mu se da je prepravljao zabilježene tekstove⁸ shodno etimološkim zahtjevima. I. Ajeti se s tim mišljenjem ne slaže mada kaže: "... tu i tamo ima slučajeva doterivanja u njegovoj zabeleženoj jezičkoj građi." (Ajeti, 1961).

Ovdje se spominje zanimljiva osobina izgovaranja glasa /s/ u arbanaškom govoru, koje se navodno pretvara u nekakvo /s'/, koju je Tagliavini navodno čuo među Arbanasima i smatra je općom crtom govora zadarskih Arbanasa. Međutim ni I. Ajeti se s tim mišljenjem ne slaže iako je imao priliku slušati ljude u Arbanasima. Osim toga Kruno Krstić, koji je rođeni Arbanas, obavijestio ga je pismenim putem da nema govora o postojanju toga glasa /s/ (Ajeti, 1961). Ja kao rođena Arbanaška mogu također potvrditi da nema govora o izgovoru takvog glasa /s/. U govoru Arbanasa nema glasa /h/. Kaže se *undi /nos/, a ne hundi, anger /jestil/, ne hanger*, nema tvrdog /r/. Kaže se *arua /zaboravitil/, a ne harua*, nema nazaliziranih vokala ni muklog /ə/ na kraju riječi. Kaže se *pun /posao/, a ne pune*, ili čak *puna*.

Konsonantska grupa /gj/ se javlja kao /đ/, npr. *gjum /san/ je đum, /k/ kao /č/ ili /ć/, npr. kjep /zakrpati/ kao ćep*, nedostatak glasa /lj/, zamjenjuje se sa /ll/, pa tako imamo *pole* umjesto *polje*, *Smilevac* umjesto *Smiljevac*, *Lubica* umjesto *Ljubica*.

Prijelaz glasa /ð/ u /s/ se uglavnom javlja nakon Prvog svjetskog rata: *me san /rećil/* umjesto *me than /ð/, prisi /svećenik/* umjesto *prithi /ð/, sot /sušal/* umjesto *thôt*. Sve do nedavno mnogi su ljudi čuvali taj iskonski /ð/. Ja se sjećam da su stariji ljudi izgovarali glas /ð/, međutim, moji roditelji nisu rabili taj glas već obično /s/.

4. ANALIZA PREZIMENA

Za potrebe ovoga rada izdvajamo samo jedan dio korpusa iz antroponimijske građe arbanaških prezimena čije sam istraživanje provela u razdoblju od 2000. do 2005., a poslužiti će nam u svrhu analize i dati potvrdu i razloge za postojanje istih. Obuhvaćeno razdoblje proteže se od 1726. do 1780., između dva svjetska rata, te današnji korpus prezimena.

⁸ Vidi: Ajeti, 1961, str. 50; Tagliavini, *L'Albanese di Dalmazia*, str. 17

U istraživanju arbanaških prezimena iz razdoblja doseljenja služila sam se primarnim izvorima arhivske građe, odnosno matičnim knjigama rođenih (vremenski raspon od 3. 07. 1757.—18. 01. 1813), umrlih (vremenski raspon od 15. 08. 1734.—22. 08. 1829) i vjenčanih (vremenski raspon od 11. 01. 1734.—1827.), koje se nalaze u zadarskom Državnom arhivu, te maticama krštenih knjiga XVI, XVII, XVIII; maticama vjenčanih knjiga VII, VIII i maticama umrlih knjiga VIII, IX, X i XI, koje se nalaze u župnom uredu Sv. Stošije (Zadarska nadbiskupija). Rođenja, smrti i vjenčanja su u početku upisivana u matične knjige na hrvatskom, talijanskom, latinskom i starocrkvenoslavenskom jeziku. Radi nemogućnosti detaljnijeg prikaza i analize čitavoga korpusa dat ću primjere iz samo nekih matičnih knjiga gdje se vidi kakav su lik imala prezimena u samom početku, u razdoblju između dva svjetska rata i kako ona izgledaju danas, te pokušati pojasniti njihove karakteristike.

I. PREZIMENSKI LIK U RAZDOBLJU OD 1726. DO 1780.

a) Primjeri zapisani od strane župnika na hrvatskom ili talijanskom jeziku:

Knjiga vjenčanih VII Župni ured Sv. Stošije

Vuca, Perovich, Christich

Knjiga umrlih IX Župni ured Sv. Stošije od 1730. do 1760.

Nicole, Dadich, Balio, Pema (odumro), Smirich (kasnije Perovich), Bailo, Gherdovich, Ducca, Jovich, Mattessich, Vladagni, Morovich, Vucca, Dadic

Knjiga rođenih XVI Župni ured Sv. Stošije

Giurcovich, Marco-Nico, Giuvin, Pettanovich, Vuladanovich, Vladanovich, Marusich, Vladovich, Viladovich, Musanovich, Giovin, Prenzci

b) *Primjeri na latinskom jeziku* (iz knjige rođenih XVIII)

Senza, Pettani, Marucich, Pettanovich, Bailo, Petanovich, Pettanich, Chiurcovich, Viladovich, Nicolin.

c) *Primjeri na starocrkvenoslavenskom* (iz iste knjige rođenih)

Vladovic, Curkovic, Duka, Kalmeta, Muzanovic, Krstic, Petani, Bailo, Perovic, Karuc, Marusic, Elenkovic (Jelenković, o. a.)

ANALIZA

Možemo uočiti da je prezimenski lik u zapisima župnika (don Jure Jovića i dr.) na hrvatskom jeziku još u samom početku izgledao kao i danas npr. Perovic, Duka, Karuc, Petani itd. Ako su bila pisana na talijanskom jeziku, prezimena su završavala na - *ch* (Perovich, Christich, Pettanovich, Gherdovich, Dadich, Mattessich itd.). Prezimena zapisana na latinskom također su zadržala iste dočetke kao na primjer Pettanich, Pettanovich, Viladovich itd. Međutim kod primjera na starocrkvenoslavenskom prezimenski lik je gotovo isti kao i danas: Vladović, Ćurković, Duka, Kalmeta, Krstić, Perović, Marušić. Ta se tendencija proteže kroz cijelo 18. i 19. st. tako da nije potrebno davati neke druge primjere.

2. PREZIMENSKI LIK U RAZDOBLJU IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Na početku 20. st., odnosno dana 10. 1. 1926., Talijani donose odredbu br. 17 o uspostavi obiteljskih prezimena u talijanski oblik u trentinskoj pokrajini, a ubrzo nakon toga fašistički krugovi traže da se taj zakon protegne i na ostala područja Julijske krajine.⁹

U cilju potalijančivanja naših ljudi Talijani nisu birali sredstva, mijenjali su imena naselja ali i obiteljska prezimena.

U cilju asimilacije i gubljenja etničkog identiteta Talijani su se odmah nakon aneksije poslužili crkvom, vojskom, školom, stipendijama, dobrotvornim ustanovama i odgojnim zavodima. Ni hrvatski a ni arbanaški nije se smio govoriti, moglo se samo šaptati. To je razdoblje od 1918. do 1943. godine.

Reformom je 1. listopada 1923. u škole uveden obavezno talijanski jezik. Ne samo prezimena nego su Talijanima smetala i imena naših ljudi. Dekretom br. 2013. od 24. rujna 1923., u novostečene pokrajine je uveden talijanski zakon br. 2602 od 15. XI. 1865. godine. Matične knjige temeljem toga ne vode župni uredi već općine. Ne uvažavaju se više želje roditelja pri određivanju djetetova imena već se u matice upisuju samo talijanska imena. Taj je zakon stupio na snagu 1. siječnja 1924. godine. Nadalje, zakonom od 8. ožujka 1928. i starije su osobe morale promijeniti sva krsna imena koja vrijeđaju javni red i nacionalne osjećaje. Dana 30. ožujka 1930. donesen je zakon o smiješnim i sramotnim imenima i prezimenima. Sukladno tome neki su ljudi morali talijanizirati svoja prezimena.¹⁰

Prikaz i analiza arbanaških prezimena u razdoblju između dva svjetska rata koja su se temeljem navedenog dekreta morala promijeniti :

---

⁹ Vidi: Jelić, 2005: 132: "O talijanskoj upravi u Istri i Dalmaciji 1918.-1943. Nasilno potalijančivanje prezimena, imena i mjesta." gdje navodi sljedeće: " Još nitko nije obradio promjene prezimena u Zadru u to vrijeme, iako se to tu i tamo općenito spominje. Dapače, neki misle da tih promjena u Zadru nije bilo mnogo".

¹⁰ Jelić, 2005, str. 142, sl. 3 prikazuje jednu stranicu iz knjige *Registro cambiamento cognomi* gdje je razvidna promjena prezimena od *Mattessich* u *Mattessi*, *Marussich* u *Marussi*, *Mussap* u *Mussapi*, *Marsan* u *Marsano*,... i dalje Jelić, 2005, str. 144, sl. 5 Dekret Prefektore u Zadru od 14. prosinca 1931. br. 3890 o promjeni prezimena *Krstić* u *Marcuzzi*.(HAZ, Spisi općine Zadar, god. 1931; poz.XII-1-1, broj općine 11267)

Rd. br.	Br. prot. općine	Br. dekr. prefektуре	Originalno prezime	Ime	Promijenjeno prezime
168	13642	3690	Kalmeta	Cristoforo	Calmetta
169	3552/38	24. III. 1938. 28/Gab.	"	"	"
179	8230/35	26. II. 1935. N. 1805/Gab.	"	Giacomo	"
240	8178	2914	Dadich (Dadić)	Pietro	Dadini
241	5436	2318	"	Giuseppe	Daddi
242	8381	31. VIII. 1929. 3142/Gab.	"	"	"
252	13641	3688	Despalj	Giacomo	Despoti
415	8304/33	29. VIII. 1933 No. 1951/Gab.	Gherdovich (Grdović)	Giovanni	Gherdini
446	27.IX.1929. 9067	23. IX. 1929. 4001/Gab.	Kerstich (Krstić)	Bartolomeo	Marcuzzi
447	27.IX.1929. 9114	23. IX. 1929. 2999/Gab.	Kerstich (Krstić)	Luigi	"
448	27.IX.1929. 9065	23. IX. 1929. 4003/Gab.	"	Andrea	"
449	27.IX.1929. 9068	23. IX. 1929. 4000/Gab. "	"	Andrea	"
450	27.IX.1929. 9066	23. IX. 1929.4002/Gab.	"	Simeone	"
455	31.VII.1930. 7047	31. VII. 1930. 1575	Kerstich (Krstić)	Simeone fu Demetrio	Marcuzzi
456	9216	31. X. 1932. 2508	"	Matteo	Chersi
457	--- --- ---	17. VI. 1941.	"	Andreina	Marcuzzi
458	7600/41	14. X. 1941.	Krstich (Krstić)	Antonio	Marcuzzi
459	17. I. 1936. 16. I. 1931.	No.165/gab. (Krstić)	Kerstich Simeone	Antonio fu	Marcuzzi
466	20. I. 1933. 811	19. I. 1933. 112/Gab. (Karuc)	Karuz	Antonio	Raggi
467	6106/39 N.27/Gab.	3. VI. 1939.	"	Nicolo'	Caruso
470	8230/35 No. 1805/Gab.	7. X. 1935. (Kalmeta)	Kalmeta	Giacomo	Calmetta
506	6069	2371	Matessich (Matešić)	Bruno	Mattessi
507 508	21. IX. 1929.	17. IX. 1929. 3939/Gab.	"	Giuseppe	"

Tablica koja je nastala analizom promijenjenih arbanaških prezimena.

ORIGINALNI PREZIMENSKI LIK	IZMIJENJENI
Ciurcovich	Chiurco
Dadich (Dadić)	Dadini, Daddi
Kalmeta	Calmetta
Gherdovich (Grdović)	Gherdini
Karuz (Karuc)	Caruso
Mattessich	Mattessi, Mattasi, Mattei
Marussich	Marussi
Marsan	Marsano
Mužanović	Muzzani
Morovich	Moroni
Nikpalj	Nipali
Perovich	Perini
Vladovich-Cocetti	Vladani-Cocetti
Vladovich-Cocetti	Vladani-Relli

Tablica 1. *Prikaz promjena prezimena između dva svjetska rata*

Iz navedenih primjera razvidne su sljedeće promjene prezimena na morfološkoj razini.

Najčešće su promjene u jednom ili dva slova:

Ciurcovich - Chiurco (dodaje se *-h*, izostavlja se dočetak *-vich*)

Dadich - Dadini, Daddi (izostavlja se dočetak *-ch*, dodaje *-ni*, ili se podvostručuje suglasnik *-d*)

Kalmeta - Calmetta (umjesto *k-c*, ili dolazi do podvostručenja suglasnika *-tt*)

Gherdovich - Gherdini (izostavljen je dočetak *-ovich* i dodan *-ni*)

Karuz - Caruso (fonetska promjena i dodatak dočetka *-o*)

Mattessich - Mattessi, Mattasi, Mattei (izostavlja se dočetak *-ch*; ili *-ssich* i doda *-i*)

Marussich - Marussi (izostavlja se dočetak *-ch*)

Morovich - Moroni (izostavlja se dočetak *-ovich* i dodaje sufiks *-ni*)

Mussap, Mussapp - Mussapi (dodaje se sufiks *-i*)

Marsan - Marsano (dodaje se dočetak *-o*)

Mužanović - Muzzani (dolazi do podvostručenja suglasnika *-z*, i izostavlja se dočetak *-ović*, dodaje se sufiks *-i*)

Nikpalj - Nipali (izostavlja se suglasnik *-k* i dodaje sufiks *-i*)

Perovich - Perini (izostavlja se dočetak *-ović* i dodaje sufiks *-ini*)

Vladovich-Cocetti - Vladani-Cocetti (kod prvog prezimena se izostavlja dočetak *-ovich* i dodaje sufiks *-i*), ili

Vladovich-Relja - Vladani-Relli (kod prvog prezimena se izostavlja dočetak *-ovich*, a drugo prezime dobiva podvostručenje suglasnika *-ll* i sufiks *-i*)

Prikaz prezimena koja su u potpunosti izmijenila svoj prezimenski lik.

ORIGINALNI PREZIMENSKI LIK	IZMIJENJENI
Dešpalj	Despoti
Kerstich, Krstich	Marcuzzi
Karuz, Karuc	Raggi
Jovich	Giovini
Nikpalj	Nisi
Stipcevič, Stipčević	Stefani
Vukić	Vuxani
Vukić	Lupis

Tablica 2. *Primjeri potpuno izmijenjenih prezimena*

ANALIZA

Iz navedenih primjera na tablici 2. razvidno je da su neka prezimena u razdoblju između dva svjetska rata u potpunosti izmijenila svoj prezimenski lik ili je to nekad bio prijevod prezimena na latinski jezik kao npr. prezime Vukić promijenjeno je u Lupis od lat. *lupus* - *vuk*.

3. KAKO PREZIMENSKI LIK IZGLEDA DANAS

Ako usporedimo prezimena nakon dolaska Arbanasa u predgrađe Zadra s današnjim (s izuzetcima nekih prezimena npr. Pema, Difialo itd., koja su izumrla, o. a.), uočavamo da je korpus gotovo isti, a da je prezimenski lik gotovo identičan onome po njihovu dolasku od prije 280 godina. Pa ćemo abecednim redom navesti korpus današnjih prezimena: Ćurković, Dadić¹¹ (Daddi), Dešpalj, Duka (Duca), Đerđa ili Gjergia, Kalmeta (Calmeta), Karuc (Karuz), Kotlar (Cotlar), Krstić (Cherstich), Jelenković, Jović, Matešić, Maršan, Marušić, Mazija (Mazia), Mužanović, Nikpalj, Petani, Perović, Ratković, Stipčević, Tomas, Vladović (Vladovich), Vladović-Relja, Vukić.

U korpus današnjih prezimena možemo još dodati i neka čiji su se stanovnici asimilirali s Arbanasima i danas se smatraju Arbanasima kao npr. Bajlo¹², Banić, Matijaš, Zubčić.

¹¹ Oblici navedeni u zagradama rabe se u inozemstvu, najčešće u Italiji.

¹² Ćurković, 1922, str. 31: "Varoš Arbanasi, okružena svojim vrtlovima, sačinjava jedan poluotok. Na poluotok na južnoj strani, pruži se dobar jezičac u moru i zove se 'Punta Bailo' Punta to jest 'hrt' a Bailo po prezimenima stanovnika što su naseljeni. Oni su došli iz Kukljice, sela na otoku Ugljanu. Oni vjeruju da su se naselili na Punti prije seobe Arbanasa. Arbanasi im to ne osporavaju jer i sami malo znaju o svom dolasku." I dalje Don Mijo Ćurković navodi: "U župskim maticama varoši, prv put stoji napisano prezime 'Bailo' i to godine 1739. Matice vjenčanih spominju da se godine 1739. vjenčala u crkvi od Loreta neka Antica Bailo. Župnik bilježec ovo vjenčanje piše: da je ova Bailo iz Kukljice, a muž iz Arbanasa. Prilika sva, da su zvali još u ono doba stanovnike Punte, Bajlovim iz Kukljice. Godine pak 1742. umre u varoši neka Stoša Bailo, a župnik uvrsteć ju u Maticam, piše: umre u *svojoj kući* i bi pokopana u crkvi Gospe od Loreta. Kasnije u velikim razmacima godina, naiđe se na prezimena 'Bailo' te prilika njihovo naseljenje u Puntu slijedilo postepeno, dok je, potpuno naseljenje moralo slijediti

ZAKLJUČAK

Kratkim povijesnim pregledom o dolasku zadarskih Arbanasa iz njihove pradomovine, analizom govora zadarskih Arbanasa na temelju istraživanja uglednih albanologa i mojih zapažanja, te prikazom i analizom arbanaških prezimena od razdoblja njihova dolaska, između dva svjetska rata i današnjom situacijom zaključujemo da zadarski Arbanasi nisu u potpunosti izgubili svoj etnojezični identitet. Prezimenski lik koji najbolje govori o nečijem identitetu i podrijetlu ostao je u potpunosti sačuvan. Kao što smo vidjeli, on je tijekom stoljeća mijenjao svoj oblik (neka su prezimena nestala jer su njihovi nositelji u međuvremenu umrli Pema, Difialo, o.a.) jer su prezimena zapisivali župnici na hrvatskom, latinskom, talijanskom ili starocrkvenoslavenskom jeziku onako kako su ih čuli pa je to jedan od razloga različitih oblika istog prezimena. Primjer prezimena Vladović na hrvatskom i talijanskom jeziku kojeg nalazimo u knjizi umrlih IX Župnog ureda Sv. Stošije od 1730. do 1760. u obliku *Vladagni*, zatim u knjizi rođenih XVI Župnog ureda Sv. Stošije u obliku *Vuladanovich*, *Vladanovich*, *Vladovich*, *Viladovich*, zatim u knjizi rođenih XVIII na latinskom jeziku nailazimo na prezimenski lik *Viladovich*, te u istoj knjizi rođenih nailazimo na prezimenski lik na starocrkvenoslavenskom jeziku u obliku *Vladovic*, najbolje nam pokazuje tu činjenicu. Znamo da su u razdoblju između dva svjetska rata mnogi zadarski Arbanasi talijanizirali svoja prezimena temeljem zakona donesenog 30. ožujka 1930. o smiješnim i sramotnim imenima i prezimenima (Kalmeta u Calmetta, Despalj u Despoti itd.). Nakon drugog svjetskog rata zadarski Arbanasi ponovo mijenjaju svoja prezimena koja imaju prezimenski lik gotovo identičan onomu po njihovu dolasku, a isto tako i korpus s izuzećem prezimena Pema i Difialo. Prezimena su ona koja govore o nečijem identitetu, a kod zadarskih Arbanasa možda je to još jedino ostalo što ih podsjeća na podrijetlo. Znamo da je arbanaški govor u stanju odumiranja (samo starije generacije znaju i govore arbanaški), ali Arbanasi, svjesni svog etničkog identiteta, održavaju vezu s pripadnicima svoje etničke skupine organizirajući posjete svojoj pradomovini, slaveći svake godine 10. svibnja Gospu od Loreta, organizirajući predavanja vezana uz svoje običaje i tradiciju, tiskajući knjige o zadarskim Arbanasima u svrhu ostvarivanja zajedničkih interesa, otkrivajući procese u kojima pojedinci postaju svjesni svojega etničkog identiteta.

---

poslije sastava arbanaškog katasta, nakon godine 1756." Također Čurković, 1922, str. 31: "Bajlovi su sami pokupovali baštine na kopnu, zadržali one na otoku, bave se također i ribarstvom, vrijedni, imućni, smatraju se Arbanasima, ali im je materinji jezik hrvatski, i vrlo slabo govore arbanaški (danas gotovo nitko, o. a). Na Punti žive i neke arbanaške obitelji: Kalmeta, Stipčević itd. Oni su se asimilirali sa stanovnicima Bajlove Punte (danas se to izgovara Punta Bajlova), jer je njima materinji jezik hrvatski (prešli k Bajlovim u vlašvo (?))."

PRILOG 1.

Primjeri iz matične knjige rođenih br. XVIII iz Državnog arhiva iz vremenskog raspona od 3. 07. 1757.—18. 01. 1813. godine; Inv. broj: 1, Stranice: 5-167, snimljeno 28. 03. 2003. godine.

str. 5

*Na 3 Luja 1757 Ja Dn: Jure
Jovich hrstih Ditesze Rogieno od
oza Pavla **Kalmete**, i Kate aniego
ve prave žene. Komu Ditetu Sta
jme Petar Kumi bihu Petar Vlad
agni istane **Krstichia**.*

str. 11

*Na 30 maggio 1763
Gia D Dane marasovich Parochian
B.G. od Loretta varosa ericina
Karstih Divicicia rogena na 21 ma
ggia od oteča Marcha **Ciurchovicha**
I negove prave xene Mandaline
obba od ove Parochie Kigioy Divicici
bi na nano Gime Mare Kumi bihu
Niko **Perro'** Kuma bisse Stanne
xena Pietra **Vladovicha** obba od*

PRILOG 2.

Primjeri iz matične knjige umrlih Arbanasa snimljenih 28. 03. 2001. godine iz Državnog arhiva u Zadru iz vremenskog razdoblja od 15. 08. 1734.-22. 08. 1829. godine, inv. broj 11, listovi 1-109, strana 3.

Dne 31 Kolovoza 1738

***Prend Pali** Scestani našavši se u
Zajednici Sv. Majke Crkve ispusti
Dušu Gosp. Bogu u dobi od
oko 50 godina u kući svoga obitavališta
u ovome Borgo erizzu
bi ispovijeden i primi posljednji sakramenat
od mene D. Michele Toksi
župnika ove Crkve B.D. od Loreta
u Borgu gore naved., čiji leš
bi pokopan u ist-j crkvi.*

Dne rna 1738

*Nicke **Vucci** našavši se u Zajednici
Sv. majke Crkve ispusti
Dušu Gosp. Bogu u dobi od oko 40
godina u kući svoga obitava-
lišta u ovome Borgo erizzu i bi*

*ispovijeden i primi posljednji
sakramenat od mene D. Michele Toksi žup-
nika Crkve od Loreta
u Borgo
bi pokopan*

PRILOG 3.

Primjeri iz knjige vjenčanih VII iz župnog ureda Sv. Stošije (Nadbiskupija)
str. 128 i 129

Vuca dana 14. studenoga 1728.

Prethodno napomenuti uobičajenom najavom druge dvije izostavljene iz poznatog razloga Poznavajući njihove zakonite smetnje župnik .....u kojem svojstvu sam ja Don P. Antonio Mattacin župnik ove stolne crkve sjedinio u brak .....ovdje nazočne u crkvi Sv. Giovanni u ovome gradu Pietra Vuca sa Mariom Gogia A....s prebivalištem u Borgo Erizzo, unaprijed ispitani i uz zajednički pristanak. Nazočni gosp. Giuseppe Pagidarati i Pietro Steffano iz ...i mnogi drugi

str. 139

perovich

dana 31. srpnja 1730.

Prethodno napomenuti u 3 uobičajene najave .....ne poznavajući nikakve zapreke u svojstvu .....ja P. Franceschi župnik ove stolne crkve ujediniio sam u brak svjčanošću ...u crkvi sv. Djevice grada Ivana Perovicha iz Scardone sa Cattarinom Lattaticchia iz Veglie stanovnici ove crkve uz moja pitanja i njihov uzajamni pristanak. Nazočni Pietro Piazza Iurlan i Simon Perich i mnogi drugi.

PRILOG 4.

Primjer iz župnog ureda Sv. Stošije, knjiga rođenih XVI.

str. 125

Dana 12

ja D. Gieppe Cianti župnik ove stolne crkve krstio sam jednu djevojčicu rođenu 15. listopada kći Nicolo' Vladovicha Albanca kojoj je dato ime Maria kumovi su bili Luca Jovi i Maria.

Primjer iz knjige rođenih XVII

str. 37

Petanovich

Dne 11 ...

Ja D. Gieppo Cicanti tajnik i župnik ove crkve stolne krstio sam jedno dijete rođeno dana 6. ovoga (mjeseca) sina Zorzi Petanovich, dobijenu iz zakonitog braka s Angelom njegovom suprugom oboje iz Borgo Erizza, kojemu staviše ime Pietro. Bjehu ku.-vi Simon sataieno, i g-đa Cattina Chevrana.

str. 34 (godina 1740?)

Pema

Dne 4 travnja

*Ja O. (otac) Gieppo Cicanti tajnik i župnik ove crkve
stolne krstio sam jednu djevojčicu rođenu dne 30. ožujka
..... (prov. scad.?) kći Simon Pema dobijenu iz zakonitog braka
s Gele Petinom svojom suprugom,
oboje iz Borgo Erizza, kojoj dadoše ime
Maria Cattarina. Bjehu kumovi gosp. Giuseppe
Desiderati, i g-đa Maria Mola.*

*Primjeri iz knjige krštenih br. XVIII iz Župnog ureda sv. Stošije, Inv. br. 1 napisan
na starocrkvenoslavenskom od 3.07.1757-18.01.1813, str. 7, 9, 105, 106, 108,
110, 113, 114, 117*

6/4

*godišta gospodinova 1760 na 5.maj
ja don Šime marat od Biograda po do
(pušćeni...g(ospodi)na don Mikela Tokšića
(k)rstih divičicu na 12. ma(ja)
odzakonitih zaručnika Ivana Vla
dovića i Cvite negove prave
žene ova od ove parokije i varoša
....divičici stavih ime Kata
kum bi Bortolo Kapra kuma Peri
na Pab. ina od grada*

114/3

*1803 na 13. novebra
ja don Šime Ivanmov
kapelan u varoši Eričinu krstih divičicu
rojenu na 25. maja
prošasnoga od oca
Ivana Karuci.a i ma
tere Matije ne
gove pravezaruč....
ce bi ditetu ime
kumi bihu Vincenzo
Fumegalo*

*Primjer iz knjige umrlih iz Župnog ureda sv. Stošije, Inv: broj 11 od 15. 08. 1734-
22. 08. 1829*

str. 20, 63, 64, 65, 66, 89, 88 = 7 stranica

63/1

*na 13 agusta 1801
priminu Ivan Kalmeta
neispovijen i brez nied
noga s. sakramenta
radi linosti ne aviza.
od godić 45 in cirka
i bi pokopan u grobu od broa*

17.

89/1

1804. na 16. luja

*priminu žensko od oca**Luke Perovića od godiš**ć 1 i bi uko(pa)no u grobu 3.**Primjer iz Nadbiskupije iz knjige vjenčanih, Inv. Br. 7**od 11.01.1734.-1827.str. 35, 85, 91.*

3/2

.....ebra 1760.

*ja don Šime marat od Biograda**vinčah Prenču Vladovića i Ka**...ćer Mila Elenkovića oboje**od ove parokije i budući napovije**ni u dvi svetkovine bi svidok**Sava.. i drugi mnozi*

IZVORI

DAZd, *Katastri Dalmacije 17-18 st*, Kutija br. 9

DAZd, MKR, inventar br. 1, listovi od 5-167, Matične knjige Abanasi

DAZd, MKV, inventar br. 7, listovi od 1-114, Matične knjige Arbanasi

DAZd, MKU, inventar br. 11, listovi od 1-109, Matične knjige Arbanasi

Matica rođenih knjiga XV od 1707-1727, župni ured crkve sv. Stošije

Matica rođenih knjiga XVI od 1727-1737, župni ured crkve sv. Stošije

Matica rođenih knjiga XVII od 1738-1747, župni ured crkve sv. Stošije

Matica rođenih knjiga XIX od 1761-1777, župni ured crkve sv. Stošije

Matica vjenčanih knjiga VII od 1706-1739, župni ured crkve sv. Stošije

Matica umrlih knjiga VIII od 1716-1730, župni ured crkve sv. Stošije

Matica umrlih knjiga IX od 1730-1754, župni ured crkve sv. Stošije

Matica umrlih knjiga X od 1754-1771, župni ured crkve sv. Stošije

Matica umrlih knjiga XI od 1771-1786, župni ured crkve sv. Stošije

LITERATURA

Idriz A j e t i, 1961: *Istorijski razvitak gegijskog govora Arbanasa kod Zadra*, Sarajevo, Djela, knjiga XVI, Balkanološki institut knjiga 3.

Idriz A j e t i, 1961: "Sitni etimološki prilozi", Sarajevo 2/1961, str. 195-198.

- Živko B j e l a n o v i ć, 1988: *Antroponimija Bukovice*, Književni krug Split.
- Petar B o g d a n i, 1685: *Cuneus prophetarum*, Patavii.
- Stjepan B u z o l i ć, 1868: " Zadarski Arbanasi i Prabiskup Zmajević", *Narodni koledar*, str. 78.
- Eqrem Ç a b e j, 1955./2: *Buletin për shkencat shoqërore*, Tirana.
- Tulio E r b e r, 1883: *La colonia albanese di Borgo Erizzo presso Zara*, Dubrovnik.
- Waclaw C h i m o c h o w s k i, 1951: *Le Dialecte de Dushmani*, 1951, Poznanj.
- Mijo Ć u r k o v i ć, 1922: *Povijest Arbanasa kod Zadra*, Nagr. tiskara Vitaliani-Šibenik.
- Zbornik radova o Krunu Krstiću*, Društvo zadarskih Arbanasa, Zadar, 1998.
- Tulio E r b e r, 1883: *La colonia albanese di Borgo Erizzo presso Zara*, Dubrovnik.
- Anđela F r a n č i ć, 2002: *Međimurska prezimena*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Snežana G r e g u r o v i ć, 2005: "Relacijska dimenzija etničkog identiteta", *Migracijske i etničke teme*, Institut za migracije i narodnosti ,godina 21, broj 3, Zagreb; "Etnička skupina/etnijska, A.D. Smith: 1991:39, str. 225.
- Niko K a r u c, 1985: *O zadarskim Arbanasima* , Zadar.
- Kruno K r s t i ć, 1987: *Rječnik govora zadarskih Arbanasa*, Zadar, Mjesna zajednica Arbanasi.
- Kruno K r s t i ć, 1988: *Doseljenje Arbanasa u Zadar*, Zadar, Mjesna zajednica Arbanasi.
- Hrvoje M e z u l i ć, Roman, J e l i ć, 2005: *O talijanskoj upravi u Istri i Dalmaciji 1918.- 1943. Nasilno potalijančivanje prezimena, imena i mjesta*, Dom i svijet, Zagreb.
- Franjo M i k l o š i ć, 1870: *Albanische Forschungen II, Die romanischen Elemente im Albanischen*, Wien.
- G. P e k m e z i, 1901: *Anzeiger der phil. Hist. Cl. Der k. Akademie der Wissensch.*, 1901., IX, str. 39.
- G. P e k m e z i, 1908: *Grammatik der albanischen Sprache*, Wien.
- Valentin P u t a n e c, Petar, Š i m u n o v i ć, 1973: *Leksik prezimena SR Hrvatske*, Zagreb.
- Gustav W e i g a n d, 1913: *Albanesische Grammatik im südgegischen Dialekt*, Leipzig, 1913., Vorrede, str. V.
- Gustav W e i g a n d, 1911: *Der gegische Dialekt von Borgo Erizzo in Dalmatien*, Institut za rumunjski jezik, XVII.-XVIII., Leipzig.

Petar Š i m u n o v i ć, 1995: *Hrvatska prezimena-podrijetlo, značenje, rasprostranjenost*, Golden marketing, Zagreb.

Carlo T a g l i a v i n i, 1937: *L'Albanese di Dalmazia*, Contributi alla conoscenza del dialetto ghego di Borgo Erizzo, presso Zara, Firenze.

www.ethnic-conflicts.ca/Ethnicity.html, 27.3.2006.

http://www.cpa.ca/cjbsnew/1996/ful_noel&cle.html *Communicating Across Cultures*, (2006-3-27).

ARBANASI AND THEIR ETHNOLINGUISTIC IDENTITY

SUMMARY

This paper deals with the ethnic and linguistic identity of Arbanasi after their settling in their new Croatian homeland at the beginning of the 18th c., and their centuries-long efforts to preserve both their language and cultural tradition. The analysis of their surnames leads to the conclusion that they succeeded in preserving (without knowing the Albanian script) their ethnolinguistic identity, although the language itself, as an identity feature, was weakened through cross-cultural adaptation.

KEY WORDS: *Arbanasi, ethnolinguistic identity, migration, speech, surnames*